

บทบาทของวุฒิสภา ในการพัฒนาจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภา*

พันตำรวจเอก สนธยา แสงเภา**

บทคัดย่อ

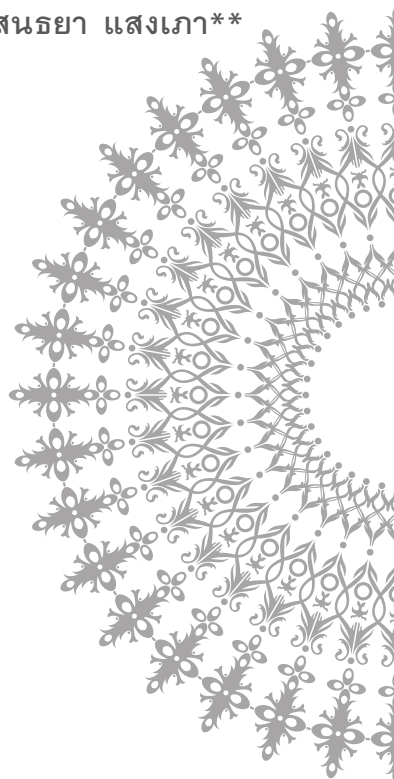
บทความวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาการพัฒนาด้านจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รูปแบบพฤติกรรมในการพัฒนาจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภา ปัญหา และอุปสรรคและเสนอแนวทางในการพัฒนาจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภาในอนาคต

การศึกษาในเรื่องนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีความมุ่งหมายเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ในการพัฒนาจริยธรรม รูปแบบพฤติกรรมตลอดจนข้อเสนอแนะในการพัฒนาจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภา ข้อมูลที่ได้รับได้จากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (participatory) การสนทนากลุ่ม (focus group discussion) และการวิจัยเอกสาร (documentary research) สำหรับผลการวิจัยครั้งนี้มีข้อค้นพบโดยสรุป ๒ ประการ กล่าวคือ

ประการแรก การศึกษาการพัฒนาด้านจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่าสมาชิกวุฒิสภาปัจจุบันแบ่งออกเป็นกลุ่มที่สำคัญ ได้แก่ กลุ่มที่มาจากทางเลือกตั้งและเป็นกลุ่มที่เห็นแก่ประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ เนื่องจากประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งเข้ามาและจะมีการลงมตอย่างไว้อคติและมีความเป็นกลาง และกลุ่มที่มีการลงมตในลักษณะบอกตามกันมาหรือทำตามความต้องการของกลุ่มของตนเป็นสำคัญ การแบ่งกลุ่มของสมาชิกวุฒิสภานั้นเป็นประเด็นทางจริยธรรมตามข้อบังคับว่าด้วยประมวลจริยธรรมสมาชิกวุฒิสภาและ

* บทความชิ้นนี้ เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ ปริญญาเอก ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

** สมาชิกวุฒิสภา แบบสรรหาภาคเอกชน

กรรมการ พ.ศ. ๒๕๕๓ ที่ระบุให้สมาชิกวุฒิสภานั้นต้องเป็นกลางเนื่องจากมีอำนาจและหน้าที่ในการเป็นผู้เลือกตั้งองค์การอิสระทั้งหลาย จากการให้อำนาจสมาชิกวุฒิสภาเลือกองค์การอิสระนั้น จึงส่งผลต่อการถูกตรวจสอบของวุฒิสภามากขึ้นกว่าในอดีต โดยผู้ที่เป็นวุฒิสภาปัจจุบันต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรมสูงกว่าในอดีตเพราะเป็นผู้ไปแต่งตั้งองค์การอิสระของประเทศ

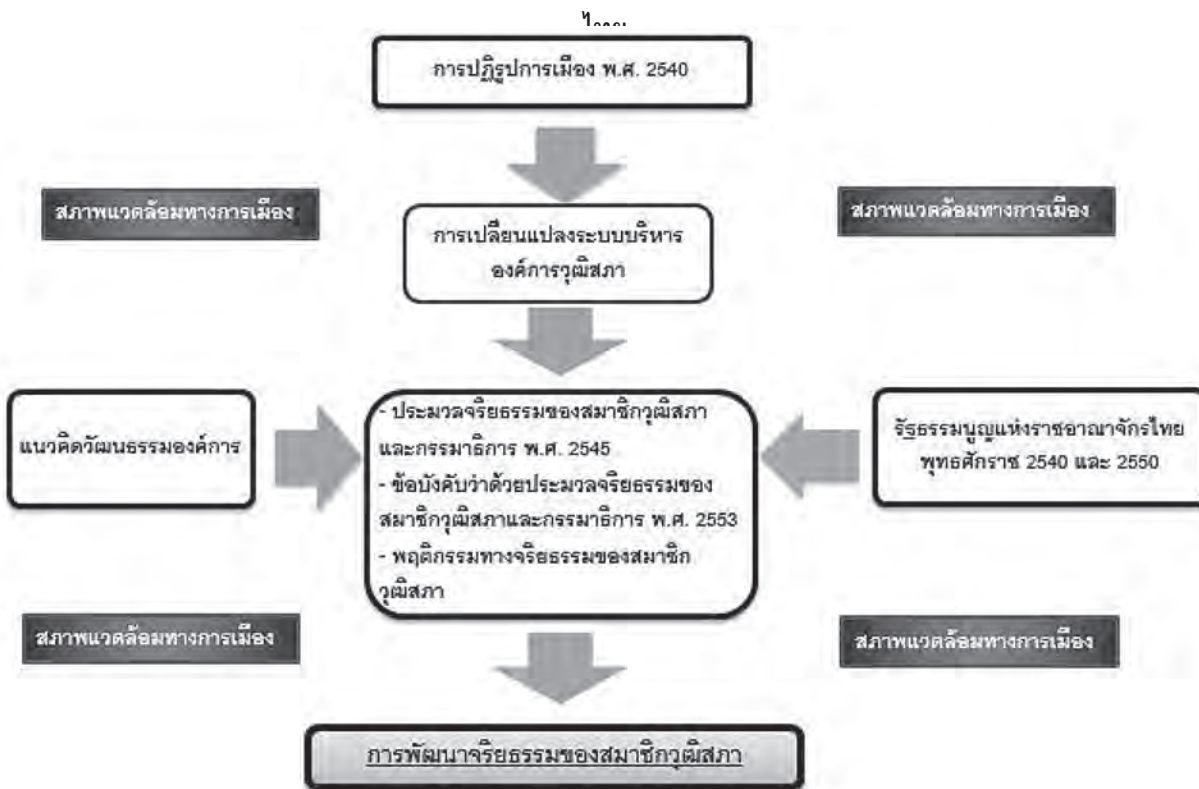
ประการที่สอง แม้ว่าในข้อบังคับว่าด้วยประมวลจริยธรรมสมาชิกวุฒิสภาและกรรมการ พ.ศ. ๒๕๕๓ จะระบุให้มีคณะกรรมการจริยธรรมวุฒิสภาในการควบคุมจริยธรรมสมาชิกวุฒิสภา แต่มีหลายกรณีที่สมาชิกวุฒิสภามีพฤติกรรมฝ่าฝืนและละเมิดจริยธรรมที่กำหนด จึงมีการยื่นให้คณะกรรมการจริยธรรมวุฒิสภาตรวจสอบ แต่คณะกรรมการจริยธรรมกลับไม่มีบทบาทในการดำเนินการลงโทษสมาชิกวุฒิสภาที่ทำผิดจริยธรรมได้อย่างจริงจังและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องจากการตรวจสอบจริยธรรมของวุฒิสภานั้นขึ้นอยู่กับกระบวนการที่วุฒิสภาแต่งตั้งคณะกรรมการจริยธรรมด้วย โดยทางคณะกรรมการจริยธรรมวุฒิสภาได้ตระหนักถึงประเด็นนี้อย่างมาก จึงมีการแก้ไขปรับปรุงข้อบังคับว่าด้วยประมวลจริยธรรมฉบับดังกล่าวในประเด็นเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา และยกเลิกกระบวนการสอบสวนและวิธีพิจารณาสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวน โดยได้กำหนดให้ส่งเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภาให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาดำเนินการแทน

ความนำ: ประเด็น ในการศึกษาและกรอบ ในการวิเคราะห์

บทความวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหา คำอธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์เรื่องการพัฒนาจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภาไทยใน ๓ ประเด็น ได้แก่

การพัฒนาด้านจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รูปแบบพฤติกรรมทางจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภา ตลอดจนการเสนอแนะถึงปัญหาอุปสรรคและแนวทางในการพัฒนาจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภาในอนาคต โดยมีกรอบความคิดในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ดังกล่าวแสดงดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๑ แผนผังแสดงกรอบในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์เรื่องการพัฒนาจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภา

“ข้อบังคับประมวลจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภา และกรรมาธิการ พ.ศ. ๒๕๕๓” เป็นหลักการสำคัญเชิงปฏิบัติโดยมีกลไกการบังคับใช้ด้วยกฎหมาย เป็นหลักการทำหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาในแง่จริยธรรมอันประกอบไปด้วยหลักการหลากหลายประเด็น ได้แก่ ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ การเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติและรักษาไว้ซึ่งรัฐธรรมนูญ การวางตัวเป็นกลางทางการเมือง การรักษาไว้ซึ่งศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิของวุฒิสภา การเคารพและปฏิบัติตามข้อบังคับและมติของที่ประชุม การรักษาความลับในการประชุม การให้เกียรติและเคารพสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล การพิจารณาสรรหา ถิ่นกรอง หรือเลือกตั้งบุคคลตามระบบคุณธรรมและพฤติกรรมทางจริยธรรม การให้เกียรติและเคารพสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล การเคารพในความ

เป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ การอุทิศเวลาให้แก่การประชุม การให้ข้อมูลข่าวสารโดยไม่บิดเบือนข้อมูล การประพฤติตนให้เป็นที่เชื่อถือศรัทธาและเป็นแบบอย่างที่ดี การปฏิบัติงานต่อประชาชนด้วยความเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ การรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ไทย การแต่งกายสุภาพเรียบร้อย ให้เกียรติและเคารพต่อสถานที่ การปฏิบัติตนในกรอบของศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม การไม่ประกอบอาชีพที่เป็นการเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ การละเว้นการคบหาสมาคมหรือให้การสนับสนุนบุคคลซึ่งมีความประพฤติไม่เหมาะสม การระมัดระวังการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลใกล้ชิด การละเว้นจากการแสวงหาผลประโยชน์โดยอาศัยตำแหน่งหน้าที่ และการปฏิบัติตนตามข้อบังคับและเคารพมติวุฒิสภา

อย่างไรก็ตาม เราจะเห็นได้ว่าข้อบังคับว่าด้วยประมวลจริยธรรมฯ ที่เสนอไปนั้นมีประเด็นจำนวนมาก โดยตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ จนถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ คณะกรรมการจริยธรรมวุฒิสภาต้องการส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามข้อบังคับว่าด้วยประมวลจริยธรรมฯ โดยได้ทำให้ข้อบังคับว่าด้วยประมวลจริยธรรมฯ เป็นหลักการที่ง่ายแก่การจดจำและนำไปปฏิบัติมากขึ้นจึงเกิดการกำหนดและจัดทำแผนงานเพื่อส่งเสริมสนับสนุนพฤติกรรมจริยธรรมอันอยู่บนพื้นฐานของข้อบังคับว่าด้วยประมวลจริยธรรมฯ อีกรูปแบบหนึ่งเรียกว่า “**ปณิธานหลัก (Core value) ๗ ประการของวุฒิสภา**” ซึ่งประกอบไปด้วย (๑) ความซื่อสัตย์สุจริต (๒) ความเที่ยงธรรมและเป็นกลาง (๓) ความเป็นอิสระ (๔) ความรับผิดชอบ (๕) ความเสียสละ (๖) การยึดประโยชน์ของส่วนรวม และ (๗) การเป็นแบบอย่างที่ดีงาม ทั้งนี้ได้มีกิจกรรมและการบูรณาการสื่อสารองค์การเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมจริยธรรมตามปณิธานหลักให้บรรลุตามแผนงาน (คณะกรรมการจริยธรรมวุฒิสภา, ๒๕๕๖)

การละเมิดหลักการทางจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภาที่ปรากฏในสื่อ

แม้ว่าการทำหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาจะมีหลักการทางจริยธรรมที่นำเสนอข้างต้น แต่ยังคงพบว่าการทำหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยังคงมีความบกพร่องทางจริยธรรมในหลายด้าน เช่น การทุจริตการเลือกตั้ง การฉ้อราษฎร์บังหลวง การใช้อำนาจอิทธิพล การติดสินบน ระบบเส้นสายเล่นพวกพ้อง ซึ่งพบว่าพฤติกรรมทางจริยธรรมดังกล่าวมักถูกนำมาตีแผ่บนหน้าหนังสือพิมพ์และโทรทัศน์

อย่างต่อเนื่อง ช้ายังตอกย้ำด้วยงานวิจัยจากนักวิชาการอยู่เสมอ สิ่งเหล่านี้เป็นเหมือนปรากฏการณ์สำคัญที่แสดงถึงลักษณะหรือประเภทของนักการเมืองที่สังคมไม่ปรารถนา ดังตัวอย่างเหตุการณ์จริงที่ปรากฏบนหน้าหนังสือพิมพ์และสื่อมวลชนในทศวรรษที่ผ่านมา ๓ ประเด็น ดังนี้

๑) การปฏิบัติตนนอกกรอบของศีลธรรมคุณธรรม จริยธรรมของสังคมย้อนกลับปาลีปีก่อน เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๔

เป็นปีที่มีปรากฏการณ์เชิงจริยธรรมในเชิงลบที่เป็นข่าวสะเทือน “**สภาสูง**” หรือวุฒิสภาอยู่หลายกรณี ยกตัวอย่างเช่น ประเด็นเรื่องพฤติกรรมอื้อฉาวในเรื่องการล่องล่เมิดทางเพศและการตกเป็นจำเลยข้อหาข่มขืนทำอนาจารผู้เยาว์อายุต่ำกว่า ๑๕ ปี ของอดีตสมาชิกวุฒิสภา นายเฉลิม พรหมเลิศ ซึ่งกลายเป็นข่าวโด่งดังอยู่ในความสนใจและวิพากษ์วิจารณ์จากสังคมถึงความไร้ศีลธรรมและไม่มีจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภา ปรากฏการณ์ข่าว “**เฉลิมสามอื้อ**” (ส.ว.ที่เพรียกหามนโนธรรม-สปิริต ล้วนแต่จอมปลอม, ๒๕๔๔ : ๙) ซึ่งนอกจากสะท้อนให้เห็นถึงการขาดศีลธรรมมโนธรรมและจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภาแล้วแน่นอนว่าข่าวปรากฏการณ์นี้ยังมีผลกระทบต่อชื่อเสียงและบทบาทของวุฒิสภาโดยภาพรวมด้วย ดังคำให้สัมภาษณ์ของนายเฉลิม พรหมเลิศ ในหนังสือพิมพ์มติชนเมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔

“*บัดนี้ ผมได้นำหลักมโนธรรมและจิตวิญญาณที่แน่วแน่ที่จะรักษาไว้ซึ่งเกียรติภูมิของสถาบันวุฒิสภา ความสมานฉันท์ของเพื่อนสมาชิก และความสงบของสังคมรวมทั้งความรู้สึกที่ดีของประชาชนต่อสถาบันนิติบัญญัติ จึงขอประกาศลาออกจากตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภานับตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป*”

๒) การทุจริต การคำถึงถึงประโยชน์ส่วนตน และการแสวงหาผลประโยชน์โดยอาศัยตำแหน่งหน้าที่

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ เกิดการทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาในหลายจังหวัด ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีมติให้ถอดถอนสมาชิกวุฒิสภาจำนวน ๑๐ คน จาก ๗ จังหวัด เนื่องจากทุจริตการเลือกตั้งจริง (ศาล รธน. พินักษ ๑๐ ส.ว., ๒๕๔๔ : ๕) ซึ่งประเด็นเรื่องการทุจริตการเลือกตั้งที่กล่าวมานั้น ดูเหมือนจะเป็นภาพที่คุ้นเคยสำหรับสังคมไทยเสียแล้ว ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ สมาชิกวุฒิสภา นายศรีสุข รุ่งวิสัยถูกกล่าวหาว่ามีส่วนพัวพันกับคดีความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนกรณี “แชร์ลือตเตอร์” โดยนายพิเชต สุนทรพิพิธ สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหาในฐานะประธานคณะกรรมการจริยธรรมวุฒิสภาและนายสมชาติ พรรณพัฒน์ ในฐานะที่ปรึกษาคณะกรรมการจริยธรรมวุฒิสภากล่าวว่า “หากพบว่าเป็นความจริงคณะกรรมการจริยธรรมวุฒิสภาจะนำเรื่องเข้าสู่กระบวนการถอดถอนสมาชิกภาพต่อไป” (ปช.กก.จริยธรรมวุฒิสภา ตั้งธง ๑๘ ต.ค. หารือพัน ศรีสุข, ๒๕๕๔ : ๒) และต่อมาเมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ ศาลอาญาได้พิพากษาตัดสินจำคุกพลเอก ธีรเดช มีเพียร ทำให้พ้นจากตำแหน่งประธานวุฒิสภาในกรณีความผิดเมื่อครั้งดำรงตำแหน่งผู้ตรวจการแผ่นดินที่มีการขึ้นเงินเดือนตนเองโดยมิชอบ ซึ่งเป็นความผิดทางจริยธรรมในเชิงขัดแย้งทางผลประโยชน์ระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์สาธารณะ (หลายก๊กป่วน “สภาสูง” แย่งเก้าอี้ประธานวุฒิสภา, ๒๕๕๕ : ออนไลน์)

๓) ความเสื่อมเสียต่อศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิของวุฒิสภา

กรณีนายอภิศักดิ์ ตันติวรวงศ์ ได้เปิดเผยข่าวใน

หนังสือพิมพ์โพสต์ทูเดย์ว่า มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาจ่ายเงินจากธนาคารตามโครงการปล่อยเงินกู้ให้กับสมาชิกรัฐสภารายละ ๒ ล้านบาทและส่วนใหญ่ไม่ชำระหนี้ ทำให้กลายเป็นหนี้เสียประมาณพันล้านบาท กรณีนี้คณะกรรมการการเงินการคลังฯ วุฒิสภา ได้ดำเนินการแก้ไขโดยการสอบสวนข้อเท็จจริงในเรื่องดังกล่าวพร้อมจัดทำรายงานผลการพิจารณาเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการจริยธรรมวุฒิสภาในวันที่ ๑๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๕ พบว่า ข่าวดังกล่าวไม่เป็นความจริง โดยนายอภิศักดิ์ได้ชี้แจงว่า ข่าวที่ปรากฏออกมาเป็นกรณีที่ผู้สื่อข่าวนำบทสัมภาษณ์ไปเขียนข่าวไม่ตรงกับข้อความที่ให้สัมภาษณ์ และคณะกรรมการการเงินการคลังฯ ได้มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวของธนาคารกรุงไทยโดยได้เสนอข่าวในหนังสือพิมพ์ใหม่ว่า ในปัจจุบันสมาชิกรัฐสภาที่ใช้เงินเชื่อสวัสดิการกับธนาคารไม่ได้เป็นหนี้เสียแต่ประการใด (คณะกรรมการจริยธรรมวุฒิสภา, ๒๕๕๕ : ๒๑)

จะเห็นได้ว่าจากกรณีทั้งหลายที่ยกตัวอย่างตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้มีประเด็นที่ควรให้ความสำคัญคือมาตรฐานทางจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภา อันเนื่องมาจากความคาดหวังของสังคมว่าบุคคลสาธารณะที่ทำหน้าที่ทางนิติบัญญัติในวุฒิสภาซึ่งถือว่าเป็น “องค์กรที่ทรงเกียรติ” พึงต้องมีจริยธรรมที่เป็นแบบอย่างแก่บุคคลและองค์กรอื่นๆ ทำให้เกิดคำถามที่น่าสนใจจากการเรียนรู้จากกรณีตัวอย่างคือ เมื่อเกิดพฤติกรรมที่ผิดจริยธรรมแล้ว วุฒิสภาในฐานะองค์กรภาครัฐจะมีบทบาทในการดำเนินการในลักษณะใดบ้าง มีมาตรการทางจริยธรรมและกระบวนการภายในเพื่อแก้ปัญหาอย่างไร รวมถึงมีการดำเนินการใดบ้างในการพัฒนาจริยธรรมสมาชิกวุฒิสภา ทั้งนี้เพื่อรักษาบรรทัดฐานทางศีลธรรมของวุฒิสภาในฐานะองค์กรนิติบัญญัติ นอกจากนี้ ยังมีประเด็นที่น่าสนใจต่อไป

อีกว่าสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งและสรรหา นั้นมีพฤติกรรมและมุมมองทางจริยธรรมเหมือนและแตกต่างกันอย่างไร สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยมีความสนใจต้องการศึกษาวิจัยและเห็นว่าจะทำอย่างไรให้สมาชิกวุฒิสภาผู้ที่มีคุณสมบัติทางจริยธรรมที่ดี เช่น มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน ไม่ซื้อเสียง สามารถคงไว้ซึ่งจริยธรรมที่ดีของตน ทำอย่างไรที่จะแก้ไขปรับปรุงจริยธรรมที่ไม่ดีของสมาชิกวุฒิสภา รวมถึงจะมีแนวทางอย่างไรในการส่งเสริมและพัฒนาจริยธรรมแก่สมาชิกวุฒิสภา

**แนวคิดและประสบการณ์
ในการบังคับใช้และพัฒนา
จริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภา
ในต่างประเทศ**

การพัฒนาจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภามีแนวคิดในการควบคุมพฤติกรรมทางจริยธรรมในทางลบและมีการพัฒนาหลากหลายรูปแบบที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ แต่สิ่งที่น่าสนใจที่พบจากงานเขียนและการศึกษาในประเด็นนี้พบว่า การบังคับใช้จริยธรรมในบางประเทศประสบความสำเร็จแต่ในบางประเทศก็ล้มเหลวด้วยเหตุผลเรื่องวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีความแตกต่างกันในแต่ละประเทศ ได้แก่ ทศนคติและค่านิยมร่วมเรื่องจริยธรรม ความเข้าใจในปัญหาทางจริยธรรม และความสามารถในการแก้ไขปัญหาทางจริยธรรม (Stapenhurst and Pellizo, 2004 : 5 อ้างถึงใน นิยม รัฐอมฤต และคนอื่นๆ, ๒๕๕๒ : ๔๑) การพัฒนาจริยธรรมในที่นี้จึงหมายถึงการส่งเสริมทศนคติและค่านิยมทางจริยธรรมร่วมกันระหว่างสมาชิกวุฒิสภา เช่น การฝึกอบรม การรณรงค์เพื่อปลูกจิตสำนึกทางจริยธรรม (นิยม รัฐอมฤต และคนอื่นๆ, ๒๕๕๒ : ๔๑-๔๒)

ในแง่หนึ่งได้มีข้อวิจารณ์ถึงการบังคับใช้จรรยาบรรณเพื่อควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกวุฒิสภาที่น่าสนใจ ๓ ประการคือ ประการแรก สมาชิกวุฒิสภามีภูมิหลังที่มาที่แตกต่างกันจึงขาดในเรื่องการสร้างค่านิยมร่วมกัน การบังคับใช้จรรยาบรรณกับสมาชิกวุฒิสภาจึงไม่เหมาะสม ประการที่สอง การบังคับใช้จรรยาบรรณทำให้สมาชิกวุฒิสภาขาดความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ในการเป็นตัวแทนของประชาชน ประการที่สาม การบังคับใช้จรรยาบรรณกับสมาชิกวุฒิสภาอาจถูกไปใช้ในทางที่ผิด เช่น การใช้เพื่อมุ่งทำลายและโจมตีฝ่ายตรงข้ามที่มีความขัดแย้งกันในหมู่สมาชิกวุฒิสภา อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติแล้วข้อวิจารณ์ดังกล่าวไม่มีเหตุผลเพียงพอที่จะไม่นำจริยธรรมมาบังคับใช้แก่สมาชิกวุฒิสภาตามเป้าหมายของการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทนที่สมาชิกวุฒิสภาต้องมีความโปร่งใส ความสุจริตและทำเพื่อผลประโยชน์ของประชาชน (นิยม รัฐอมฤต และคนอื่นๆ, ๒๕๕๒ : ๔๓-๔๕) รวมถึงการบังคับใช้จรรยาบรรณในฐานะเป็นกลไกเพื่อส่งเสริมให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมด้วย

มีตัวอย่างประสบการณ์ในการบังคับใช้จริยธรรมเพื่อเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในหลายประเทศที่ได้ผลดีในทางปฏิบัติ ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างเน้นกรณีประเทศที่มีการบังคับใช้จริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกวุฒิสภาโดยสังเขป ดังนี้

- **ประเทศแคนาดา** พระราชบัญญัติวุฒิสภาแห่งแคนาดาเป็นข้อบังคับเกี่ยวกับการดำเนินงานของวุฒิสภาโดยใช้กับผู้ตรวจการจริยธรรมและสำนักงานจริยธรรมของวุฒิสภาในการดูแลความประพฤติของสมาชิกสภาสามัญในเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและการบริหารข้อบังคับทางจริยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นเรื่อง

ผลประโยชน์ที่ขัดกันและการดูแลการกระทำของสมาชิกวุฒิสภา (นิยม รัฐอมฤต และคนอื่นๆ, ๒๕๕๒ : ๖๓-๖๔)

- **ประเทศอินเดีย** มีการบังคับใช้จรรยาบรรณสำหรับสมาชิกราชสภา ซึ่งมีการบัญญัติถึงข้อปฏิบัติและข้อห้ามต่างๆ ที่สมาชิกจะต้องปฏิบัติตาม เช่น การจรรยาบรรณวิชาชีพและศีลธรรม การทำงานด้วยความซื่อสัตย์เพื่อประโยชน์ของประชาชน รักษาเกียรติยศชื่อเสียงในการปฏิบัติหน้าที่ของตน และให้ความเชื่อมั่นว่าผลประโยชน์ทางการเงินส่วนบุคคลไม่ขัดกับการปฏิบัติหน้าที่ของตน ละเว้นของขวัญหรือค่าธรรมเนียมนำสำหรับการปฏิบัติงานตามหน้าที่ทางราชการ (นิยม รัฐอมฤต และคนอื่นๆ, ๒๕๕๒ : ๗๐)

พัฒนาการของการบังคับใช้จริยธรรมของวุฒิสภาในประเทศไทย

การศึกษาเอกสารพบว่า ในอดีตตั้งแต่ที่แนวคิดด้านจริยธรรมเข้ามามีบทบาทในการควบคุมฝ่ายนิติบัญญัติ โดยเฉพาะในส่วนของวุฒิสภานั้น พบว่าตั้งแต่ช่วงก่อนการปฏิรูปการเมืองจนถึงช่วงปฏิรูปการเมือง ได้มีกฎหมายที่พยายามควบคุมจริยธรรมของวุฒิสภา กล่าวคือ ในช่วงแรกก่อนการปฏิรูปการเมืองยังไม่ปรากฏเรื่องการควบคุมเกี่ยวกับมาตรฐานทางจริยธรรมของนักการเมืองอย่างชัดเจน จนกระทั่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ มาตรา ๘๐ เริ่มกำหนดแนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมพฤติกรรมของนักการเมืองในเรื่องการแสวงหาผลประโยชน์จากการดำรงตำแหน่งหน้าที่ นอกเหนือ

จากรัฐธรรมนูญที่กล่าวถึงจริยธรรมของนักการเมืองแล้ว ยังพบว่ามีกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภาคือ “ประมวลจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภาและกรรมการ” ๒ ฉบับคือประมวลจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภาและกรรมการ พ.ศ. ๒๕๔๕ จนถึงการประกาศใช้ข้อบังคับว่าด้วยประมวลจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภาและกรรมการ พ.ศ. ๒๕๕๓ ซึ่งประมวลจริยธรรมทั้งสองฉบับกำหนดให้มีคณะกรรมการจริยธรรมวุฒิสภาเพื่อทำหน้าที่ส่งเสริม กำกับให้มีการปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้มีการจัดทำประมวลจริยธรรมของสมาชิกและกรรมการ เพื่อควบคุมมาตรฐานทางจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ดังนั้น คณะกรรมการจริยธรรมของวุฒิสภาจึงมีความสำคัญในฐานะเป็นกลไกในการควบคุมพฤติกรรมและมาตรฐานทางจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภาและกรรมการ ที่อาจมีการกระทำที่ขัดต่อประมวลจริยธรรม (คณะกรรมการจริยธรรมวุฒิสภา, ๒๕๕๔ : ๕๗-๖๔)

แนวคิดและประสบการณ์ในการบังคับใช้และพัฒนาจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภาในต่างประเทศ

นอกเหนือจากการแก้ไขปัญหาจริยธรรมโดยใช้การควบคุมทางจริยธรรมข้างต้นแล้ว แนวทางในการพัฒนาจริยธรรมวุฒิสภาคือ การพัฒนาจริยธรรมโดยใช้กระบวนการการขัดเกลาทางสังคม (socialization) ให้แก่สมาชิกวุฒิสภา ได้แก่ การฝึกทักษะ การอบรม การทำกิจกรรมร่วมระหว่างเพื่อนร่วมวิชาชีพและการใช้กลไกจากองค์การวุฒิสภาเองในการเข้าไปมีบทบาท

พัฒนาจริยธรรมในลักษณะต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรม พัฒนาพฤติกรรม การเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับ คุณธรรมและจริยธรรมผ่านช่องทางต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ได้มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการในการ ส่งเสริมการปฏิบัติตามจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภา โดยแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาและส่งเสริม จริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภาที่คณะอนุกรรมการและ ประธานวุฒิสภาได้มีดำริเห็นชอบกับการดำเนินการ แบ่งได้เป็น ๔ แนวทาง (คณะกรรมการจริยธรรม วุฒิสภา, ๒๕๕๓ : ๒-๓) กล่าวคือ

๑. การจัดทำเอกสารเผยแพร่บทความทาง วิชาการด้านจริยธรรม

โดยกำหนดให้มีการเผยแพร่ ๒ ช่องทาง คือ

๑.๑) การกำหนดคอลัมน์ประจำในสารวุฒิสภา ซึ่งเป็นวารสารรายเดือนของวุฒิสภาโดยใช้ชื่อคอลัมน์ ว่า “มุขจริยธรรม” ตั้งแต่ฉบับประจำเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ ถึง เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๔ รวมจำนวน ๕ ฉบับ เพื่อนำเสนอบทความหรือมุมมอง ทางวิชาการด้านจริยธรรมซึ่งมีลักษณะยากที่จะ ตัดสินใจที่เรียกว่าทาง สองแพร่ง (dilemma) เพื่อให้ ผู้อ่านต้องใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจ ระหว่างสิ่งที่ ถูก-ผิด ควรทำ-ไม่ควรทำ รวมทั้งการนำเสนอกรณี ศึกษาจากต่างประเทศที่มีการละเมิดจริยธรรมที่น่า สนใจ เช่น เกาหลี หรือญี่ปุ่น เป็นต้น

๑.๒) การจัดทำเอกสารเผยแพร่รายเดือนของ คณะกรรมการจริยธรรม โดยเฉพาะในรูปของแผ่นพับ (brochure) หรือจดหมายข่าว (newsletter) เดือนละ ๑ ฉบับ ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ ถึง เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๔ รวมจำนวน ๕ ฉบับ โดยจัด พิมพ์จำนวน ๒,๐๐๐ ฉบับแจกจ่ายให้หน่วยงานต่างๆ และสมาชิกวุฒิสภา โดยนำเสนอเนื้อหาด้านจริยธรรม

ที่ไม่เคยมีคนสนใจไป เช่น นำเสนอในรูปแบบการ์ตูน หรือ บทความที่มีเนื้อหาสนุกสนาน

๒. การรณรงค์เพื่อให้เกิดความสำนึกเรื่อง จริยธรรม

แนวทางการรณรงค์เพื่อให้วุฒิสภาเกิดการตื่นตัว ในเรื่องเกี่ยวกับจริยธรรม ประกอบด้วย ๓ ประเด็น ย่อย ดังนี้

๒.๑) การจัดทำสติ๊กเกอร์คำปฏิญาณตนก่อน เข้ารับหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๒๓ ตัดบริเวณที่นั่งของสมาชิกวุฒิสภาในห้องประชุม วุฒิสภา หรือที่อื่นใดที่เหมาะสมและสามารถเห็นได้ ชัดเจน และในกรณีที่วุฒิสภามีห้องประชุมเป็นของ ตนเอง ควรจะได้มีการพิจารณาให้ติดคำปฏิญาณตน ของสมาชิกวุฒิสภาไว้ในบริเวณที่เห็นได้ชัดเจน เช่น บริเวณหน้าบัลลังก์ประธานวุฒิสภา เป็นต้น โดยให้มีการ ประสานแนวคิดในการจัดทำสติ๊กเกอร์ดังกล่าวกับ ประธานคณะกรรมการวิสามัญกิจการวุฒิสภา เพื่อ แจ้งให้คณะกรรมการวิสามัญประจำวุฒิสภาได้รับ ทราบ หากมีกรณีที่คณะกรรมการคณะใดประสงค์ จะทำของที่ระลึกแจก เช่น สมุดโน้ต ปฏิทิน ควรได้ ระบุคำปฏิญาณตนของสมาชิกวุฒิสภาไว้ในของที่ระลึก นั้นๆ ด้วย

๒.๒) ในการจัดทำแผ่นพับ (brochure) หรือ จดหมายข่าว (newsletter) ของคณะกรรมการ จริยธรรมวุฒิสภา ได้ออกแบบหัวกระดาษให้มีถ้อยคำ การปฏิญาณตนของสมาชิกวุฒิสภา

๓. การจัดเวทีการสัมมนาให้ความรู้ด้าน จริยธรรม

เพื่อเผยแพร่และแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับแนวคิด

ด้านจริยธรรม หรือประเด็นทางจริยธรรมที่อยู่ในความสนใจของสังคม เช่น การกระทำการอันเป็นการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวด้านจริยธรรม โดยการจัดเวทีการสัมมนานั้นควรใช้เวทีที่มีการจัดสัมมนาในประเด็นอื่นแต่ร่วมสอดแทรกหัวข้อการอภิปรายหรือการแสดงความคิดเห็นในด้านจริยธรรม ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นเวทีการสัมมนาเรื่องจริยธรรมเพียงอย่างเดียว โดยกิจกรรมนี้จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๓ ณ จังหวัดภูเก็ต

๔. การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

กล่าวคือ ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภามีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาและกรรมการธิการ สมควรให้ใช้สนับสนุนเชื่อมโยงไปถึงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ในสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

มาตรการต่างๆ ในการพัฒนาทางจริยธรรมที่ได้เสนอไปนั้น ผู้เขียนเห็นว่ายังใช้ได้น้อยอยู่ ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลหลายประการ เช่น การใช้ประมวลจริยธรรมวุฒิสภาไปลงโทษหรือควบคุมจริยธรรมสมาชิกวุฒิสภาผู้มีพฤติกรรมด้อยจริยธรรมในทางปฏิบัติได้หลายกรณีที่เสนอนั้นยังคงเปรียบเหมือน “เสือกระดาษ” ที่ไม่สามารถลงโทษสมาชิกวุฒิสภาได้จริง ส่วนการเผยแพร่ การรณรงค์และการจัดสัมมนา ยังขาดความต่อเนื่อง เป็นลักษณะทำเป็นคราวๆ ไป โดยสามารถสรุปประเด็นปัญหาที่เกิดจากการใช้มาตรการข้างต้นพร้อมวิธีการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคสำคัญได้ดังนี้

- เนื้อหาข้อบังคับและประมวลจริยธรรมที่ใช้อยู่มีความซ้ำซ้อนทำให้สมาชิกวุฒิสภาไม่ทราบว่าจะยึดถือตัวบทใดในทางปฏิบัติ บางครั้งเนื้อหา

มีความเป็นนามธรรมสูง นอกจากนี้ประมวลจริยธรรมไม่ได้สะท้อนถึงจริยธรรมที่แท้จริงของสมาชิกวุฒิสภาเนื่องจากมีลักษณะคัดลอกประมวลจริยธรรมตามกันมาตามแบบที่ผู้ตรวจการแผ่นดินกำหนด การแก้ปัญหาคือการจัดทำมาตรฐานทางจริยธรรมที่ได้มาจากความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาสมัยนั้นๆ รวมถึงให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำประมวลจริยธรรมด้วย

- ปัญหาในเรื่องวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอุปถัมภ์และเอื้อประโยชน์ทางการเมืองให้กลุ่มหรือบุคคลยังคงมีอยู่และเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่แก้ไขได้ยากมาก จะเห็นได้จากการที่ไม่สามารถลงโทษสมาชิกวุฒิสภาคนใดได้จริงเนื่องจากยังมีระบบเอื้อประโยชน์และระบบเส้นสาย การแก้ไขคือจำเป็นต้องปลูกฝังไปถึงวิธีคิดทางจริยธรรมปลูกฝังวิธีคิดและการรู้ระบบวัฒนธรรมขององค์กรใหม่ขององค์กร จากระบบเอื้อประโยชน์และเส้นสาย
- ประชาชนควรมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการตรวจสอบและควบคุมจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภา ปัญหานี้อาจแก้ไขได้โดยการสร้างเครือข่ายประชาชนทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของสมาชิกวุฒิสภา โดยถ้าหากพบพฤติกรรมไม่เหมาะสมเสียงของประชาชน ๕๐,๐๐๐ เสียง สามารถยื่นถอดถอนต่อประธานวุฒิสภาหรือคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไปได้
- สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมกับวุฒิสภาในการสะท้อนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมทางจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภาผ่านสื่อ ข่าวสาร

ตามบทบาทและหน้าที่ของสื่อมวลชน การเสนอข่าวข้อมูลนี้จะทำให้ประชาชนเห็นถึงความจริงได้ โดยสื่อมวลชนสามารถเสนอให้ทำประชาพิจารณ์ และให้ประชาชนออกเสียงลงมติให้สมาชิกวุฒิสภาพ้นจากตำแหน่งได้ หากคะแนนเสียงต่ำกว่ากึ่งหนึ่งของคะแนนเสียงที่เคยได้รับเลือกให้เข้ามาเป็นสมาชิกวุฒิสภาในกรณีผู้ที่ได้รับตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาโดยการเลือกตั้ง

- ปัญหาการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ทำผิดจริยธรรมตามรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ นั้นทำได้ยากเพราะต้องใช้เสียงของสมาชิกวุฒิสภาถึง ๓ ใน ๕ ทำให้ที่ผ่านมามีวุฒิสภาไม่เคยถอดถอนใครได้สำเร็จ ซึ่งมีการเสนอว่า การใช้เสียงถอดถอนน้อยกว่า ๓ ใน ๕ จะเป็นการก่อกวนทางการเมือง โดยการแก้ไขได้มีการเสนอให้ลดคะแนนเสียงที่ใช้ในการถอดถอน

สำหรับประเด็นด้านการพัฒนาจริยธรรมและแก้ไขปัญหาด้านจริยธรรมของวุฒิสภาในชุดปัจจุบันที่ได้จากการสนทนากันกลุ่มสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง และสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหามีทั้งประเด็นดังต่อไปนี้

๑. ประเด็นด้านการพัฒนาจริยธรรม

๑.๑) ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งและสรรหาต่างมีความเห็นว่า วุฒิสภาต้องมีจริยธรรมในเรื่องนี้กล่าวคือ สมาชิกวุฒิสภาต้องจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เป็นแบบอย่างที่ดีในการเคารพและรักษาระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและยึดถือหลักทศพิธราชธรรม เพื่อใช้เป็นหลักในการปกครองประเทศ อันได้แก่ การให้ การสารวมในศีล การสละในประโยชน์ส่วนตน ความซื่อตรง ความอ่อนโยน ความเพียร การ

ระงับความโกรธ ความไม่เบียดเบียน ความอดทน และความแน่วแน่ในความถูกต้อง

๑.๒) การดำรงตนและการปฏิบัติตามข้อบังคับทางจริยธรรมของวุฒิสภา สมาชิกวุฒิสภาเน้นย้ำว่าสมาชิกควรมุ่งปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ จรรยาบรรณ และส่งเสริมพัฒนาความคิดและความประพฤติในทุกด้านของคุณธรรมและจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภา ต้องปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบจริยธรรม คุณธรรม และศีลธรรมทั้งโดยส่วนตัว และโดยหน้าที่ มีความรับผิดชอบ ต่อสาธารณชน ทั้งต้องวางตนให้เป็นที่เชื่อถือศรัทธาของประชาชน

๑.๓) การระมัดระวังการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลใกล้ชิด กล่าวคือ ต้องไม่ยินยอมให้บุคคลในครอบครัว หรือผู้อื่นใช้ตำแหน่งหน้าที่ของตนโดยมิชอบ ไม่ยินยอมให้บุคคลใกล้ชิดก้าวล่วงการปฏิบัติหน้าที่ของตนหรือของผู้อื่น ไม่เรียกร้องของขวัญหรือของกำนัลหรือประโยชน์อื่นใดจากบุคคลอื่นเพื่อประโยชน์ต่างๆ อันอาจจะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ของตน และจะต้องดูแลคุ้มครอง ญาติสนิท บุคคลในครอบครัวของตนให้ปฏิบัติเช่นเดียวกันด้วย เช่น ต้องระมัดระวังไม่ให้การประกอบวิชาชีพ อาชีพหรืองานอื่นใดของคู่สมรส ญาติสนิท หรือบุคคลในครอบครัวของตนมีลักษณะเป็นการกระหนกระเทือนต่อความเชื่อถือศรัทธาของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตน

๑.๔) การมีอุดมการณ์ ไม่ทุจริตและการคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนและประเทศเป็นสำคัญ กล่าวคือ มีอุดมการณ์ในการทำงานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนและประเทศชาติบ้านเมือง และทำงานอย่างเต็มความสามารถ ความสุจริต ซื่อสัตย์ และเสียสละ ยึดถือประโยชน์ของชาติและประชาชนว่าเป็นประโยชน์สูงสุด เช่น ไม่ฉ้อราษฎร์บังหลวง ไม่ใช้อำนาจในทางมิชอบ ไม่ตักตวงผลประโยชน์ให้กับตนเองและ

พวกพ้องโดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ของชาติ รับผิดชอบต่อประชาชนอย่างเต็มความสามารถ ความรับผิดชอบ ชื่อสัตย์ สุจริต เสียสละ และยุติธรรม ไม่ควรสร้างเครือข่ายพวกพ้องที่จะเข้ามาแสวงหาประโยชน์ในทางการเมือง ทุจริตเชิงนโยบาย และมีผลประโยชน์ทับซ้อน ไม่ควรใช้สถานะหรือตำแหน่งวุฒิสภาไปแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ในทางทรัพย์สินหรือไม่ก็ตาม

๑.๕) การแทรกแซงโดยใช้อำนาจและตำแหน่งทางการเมือง กล่าวคือ ไม่ควรใช้สถานะและตำแหน่งทางการเมืองเข้าไปก้าวก่ายหรือแทรกแซงการบรรจุ แต่งตั้ง โยกย้าย โอน เลื่อนตำแหน่ง และเลื่อนขั้นเงินเดือนของข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ และไม่ใช้ข้าราชการการเมือง พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นหรือบุคคลดังกล่าวให้พ้นจากตำแหน่ง ทั้งนี้ เว้นแต่เป็นการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย

๑.๖) การยึดหลักนิติธรรมและการเคารพกฎหมายอย่างเคร่งครัด กล่าวคือ ควรยึดหลักนิติธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่แทรกแซงกระบวนการยุติธรรม ต้องเป็นแบบอย่างในการเป็นพลเมืองที่ดีซึ่งเคารพและปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

๑.๗) การปราศจากอคติและมีความเป็นกลาง กล่าวคือ ต้องถือว่าประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนเป็นสิ่งสูงสุดและปฏิบัติต่อประชาชนทั่วไปอย่างเสมอภาคและปราศจากอคติ

๑.๘) การไม่คบหาและสนับสนุนผู้ประพฤติผิดกฎหมายหรือผู้มีชื่อเสียงเสื่อมเสีย กล่าวคือ สมาชิกต้องไม่คบหาหรือให้การสนับสนุนแก่ผู้ประพฤติผิดกฎหมายและผู้มีความประพฤติหรือมีชื่อเสียงในทาง

เสื่อมเสีย เช่น ผู้เปิดบ่อนการพนัน หรือผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ซึ่งอาจกระทบต่อชื่อเสียงและเกียรติยศของตนรวมถึงอาจกระทบกระเทือนต่อความเชื่อถือศรัทธาของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของวุฒิสภาโดยรวม

๑.๙) การรักษาความลับทางราชการ กล่าวคือ ต้องไม่นำความลับของทางราชการหรือประเทศชาติไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองหรือผู้อื่น ทั้งในขณะที่ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาหรือเมื่อพ้นจากตำแหน่งแล้ว รวมถึงไม่ควรเปิดเผยข้อมูลข่าวสารหรือความลับของราชการ เพื่อให้ผู้อื่นหรือประชาชนเข้าใจผิด หรือเพื่อประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่น และเมื่อออกหรือพ้นจากตำแหน่งหน้าที่แล้วไปทำงานให้องค์กรอื่นก็ต้องไม่นำข้อมูลข่าวสารอันเป็นความลับของราชการซึ่งได้มาในระหว่างอยู่ในตำแหน่งหน้าที่วุฒิสภาไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่องค์กรนั้น

๑.๑๐) การพบปะประชาชนและรับฟังปัญหาเรื่องร้องทุกข์ กล่าวคือ หมั่นพบปะเยี่ยมเยียน และรับฟังปัญหาหรือเรื่องราวร้องทุกข์ของประชาชนอย่างจริงจัง สม่ำเสมอ เอาใจใส่ โดยมุ่งที่จะแก้ปัญหาอันอย่างแท้จริงแล้วริบหาทางช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนและเท่าเทียม โดยไม่เลือกปฏิบัติ

๒. ประเด็นการแก้ไขปัญหาด้านจริยธรรม

๒.๑) การเข้าประชุมและการขาดประชุม กล่าวคือ สมาชิกต้องไม่ขาดการประชุมสภาติดต่อกันเกิน ๓ ครั้ง โดยไม่มีเหตุผลสำคัญและจำเป็น ซึ่งเป็นประเด็นเดียวที่สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งเห็นต่างออกไป แต่ไม่มีการกล่าวถึงประเด็นนี้ในกลุ่มสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหา โดยในการเข้าประชุมนั้น สมาชิกควรต้องเคารพเสรีภาพส่วนบุคคลของผู้อื่น ไม่แสดงกิริยาและใช้วาจาอันไม่สุภาพ อาฆาต ใส่ร้ายหรือเสียดสีบุคคลใดๆ

๒.๒) การปฏิบัติตนต่อผู้นำและองค์กรอิสระ กล่าวคือ ต้องปฏิบัติตนต่อผู้นำและองค์กรอิสระที่วุฒิสภาได้เลือกอย่างปราศจากอคติ ตามระเบียบและขั้นตอนอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติ โดยต้องยึดมั่นในกฎหมาย และคำนึงถึงระบบจริยธรรมในการแต่งตั้งและถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งต่างๆ ในองค์กรอิสระ นี่คือการประเดิมสำคัญที่สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหาเห็นเพิ่มเติมจากกลุ่มสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง

จุดเน้นสำคัญในเรื่องของการเลือกองค์กรอิสระ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าวุฒิสภาชุดปัจจุบันจำเป็นต้องเป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมสูงเนื่องจากเป็นสภาสำคัญในการเลือกผู้นำในองค์กรอิสระมาขับเคลื่อนประเทศ โดยแนวความคิดในเรื่องจริยธรรมในส่วนที่สมาชิกวุฒิสภาชุดปัจจุบันมีอยู่นั้นเน้นในเรื่องหลักนิติธรรม หลักธรรมาภิบาล และการต่อต้านการทุจริตและผลประโยชน์ทับซ้อน การวางตนเป็นกลางและปราศจากอคติทางการเมือง อันมีที่มาจากสภาพแวดล้อมทางการเมืองที่เน้นหลักความโปร่งใสในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี อย่างไรก็ตามก็มีหลายกรณีที่สะท้อนปัญหาตรงกันข้ามกับหลักการแนวความคิดดังกล่าว ดังเช่นกรณีของพลเอก ชีรเดช มีเพียร อดีตประธานวุฒิสภาที่ถูกศาลอาญาสั่งจำคุก ๒ ปี จากคดีเมื่อครั้งดำรงตำแหน่งผู้ตรวจการแผ่นดินขึ้นเงินเดือนตัวเอง การเลือกประธานวุฒิสภาที่มีการแก่งแย่งจากกลุ่มสมาชิกวุฒิสภากลุ่มต่างๆ การยื่นบัญชีทรัพย์สินเป็นเท็จของสมาชิกวุฒิสภาที่ทำให้ต้องพ้นจากตำแหน่งหน้าที่

รูปแบบพฤติกรรมทางจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภา

๑. คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และหลักการที่สำคัญของสมาชิกวุฒิสภา

วุฒิสภาที่สัมภพณ์ส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่า “สมาชิกวุฒิสภาที่ดี” ควรมีจริยธรรม ยอมรับและปฏิบัติตาม “ข้อบังคับว่าด้วยประมวลจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภาและกรรมาธิการ พ.ศ. ๒๕๕๓ ตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญกำหนด ซึ่งองค์ประกอบของข้อบังคับว่าด้วยประมวลจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภาและกรรมาธิการ พ.ศ. ๒๕๕๓ แบ่งเป็น ๕ หมวด คือ จริยธรรม การปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกและกรรมาธิการ จริยธรรมต่อประชาชน จริยธรรมเกี่ยวกับการดำรงตน การควบคุมให้เป็นไปตามจริยธรรม แต่สมาชิกวุฒิสภาได้ให้ความสำคัญกับ “จริยธรรมต่อประชาชนและจริยธรรมเกี่ยวกับการดำรงตน” มากที่สุด ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักในการทำงานเพื่อประชาชนและประเทศชาติ รวมถึงตนเองด้วย ได้มีสมาชิกวุฒิสภาจำนวนสองท่านให้ทัศนะเพิ่มเติมว่า

“ถ้าหากสมาชิกวุฒิสภาไม่ปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมนี้แล้วถือว่าเป็นสมาชิกวุฒิสภาที่ไม่สมบูรณ์แบบ”

กระนั้นก็ตามได้มีสมาชิกวุฒิสภาอีกท่านหนึ่งได้แสดงทัศนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับ “การควบคุมจริยธรรม” ไว้ว่า

“การควบคุมจริยธรรมของวุฒิสภานั้นเป็นไปเพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการเป็นนักการเมืองที่ดีตามกฎหมาย แต่ในแง่ของอุดมคติแล้วนั้น ยังมีช่องว่างอยู่มาก ข้อบังคับตั้งอุดมคติดังกล่าวจึงเป็นเพียง

“เสื่อกระดาษ” ตามทฤษฎีเท่านั้นยังห่างไกลจากสภาพความเป็นจริงที่มีช่องว่างในทางปฏิบัติ”

นอกจากการปฏิบัติตามข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมฯ แล้ว สมาชิกวุฒิสภาให้ทัศนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม และหลักการที่สำคัญของสมาชิกวุฒิสภา ได้แก่ การปฏิบัติตนตามระเบียบ กฎ ข้อบังคับของสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา รวมทั้งแบบแผนและค่านิยมของสังคม ซึ่งผู้วิจัยได้ประมวลทัศนะของสมาชิกวุฒิสภาได้ดังนี้

“พึงระลึกว่า การเป็นสมาชิกวุฒิสภานั้นมีเกียรติทำงานภายใต้เบื้องพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไม่ใช่เนาเอาประโยชน์ของการเป็นนักการเมืองมาแสวงหาประโยชน์สำหรับตนเอง จะต้องสำนึกว่าตนเองทำงานเพื่อแผ่นดิน ทำงานเพื่อประชาชนในสังคมทุกๆ คน การประพฤติ ปฏิบัติตนให้เป็นไปตามค่านิยมที่ดีของแต่ละสังคม เช่น ซื่อสัตย์ สุจริต ขยันหมั่นเพียร ประหยัด”

“ควรเป็นผู้รักษาความสัตย์ มีความอดทน อดกลั้น ละวางความชั่ว ความทุจริต รู้จักข่มใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติความดี ยอมสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของประเทศ...ควรเป็นผู้มีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ขยันหมั่นเพียร พึ่งตนเอง มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย และปฏิบัติตามคำสอนของหลักศาสนา”

นอกจากการปฏิบัติตามข้อบังคับว่าด้วยประมวลจริยธรรมและปฏิบัติตนตามระเบียบ กฎข้อบังคับของสำนักเลขาธิการวุฒิสภา รวมทั้งแบบแผนและค่านิยมของสังคมแล้ว สมาชิกวุฒิสภายังเห็นว่าจริยธรรมที่สำคัญสำหรับสมาชิกวุฒิสภาอีกประการหนึ่งคือการปฏิบัติตนตามหลักคำสอนทางศาสนา ได้แก่ ทศพิธราชธรรม หลักเบญจศีล หลักสัปปุริสธรรม และหลัก

พรหมวิหารธรรม

“หนึ่ง เกี่ยวกับการปกครอง คือ ต้องมีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ สนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยและมีความเป็นกลางทางการเมือง สอง เกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ คือ ต้องเสียสละ อุทิศเวลา ความรู้ ความสามารถให้ทำงานในหน้าที่ สาม เกี่ยวกับประชาชน คือ ต้องเคารพเกียรติ เสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ สี่ เกี่ยวกับความรับผิดชอบในหน้าที่ คือ ต้องใช้ความรู้ ความสามารถอย่างเต็มที่ มีความยุติธรรม อดทน อดกลั้น ขยันหมั่นเพียร ใช้ปฏิภาณไหวพริบ ห้า เกี่ยวกับกฎหมาย คือ ต้องเป็นผู้มีความรู้ในตัวบทกฎหมายอย่างถ่องแท้ หก เกี่ยวกับการบริหารงาน คือ ต้องรู้จักใช้คน เครื่องมือ วัสดุ ครุภัณฑ์เงินงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ”

ในประเด็นนี้ สรุปได้ว่าสมาชิกวุฒิสภาส่วนใหญ่เห็นว่าสมาชิกวุฒิสภาที่ดีต้องปฏิบัติตนตาม “ข้อบังคับว่าด้วยประมวลจริยธรรมของวุฒิสภาและกรรมาธิการ พ.ศ. ๒๕๕๓” นอกจากนี้ สมาชิกวุฒิสภาที่ดีต้องปฏิบัติตนตามระเบียบ กฎ ข้อบังคับของสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภารวมทั้งแบบแผนและค่านิยมของสังคมและหลักศีลธรรมทางศาสนา โดยสามารถสรุปข้อพิจารณาที่ควรเป็นหลักการ อุดมการณ์ ค่านิยม หลักจากการสัมภาษณ์สมาชิกวุฒิสภาทุกท่านได้ ๗ ประการสอดคล้องตามที่คณะกรรมการจริยธรรมวุฒิสภาตั้งขึ้นทุกประการได้แก่ ๑) การไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ๒) ความซื่อตรง (Integrity) ๓) การไม่มีอคติ (Objectivity) ๔) การมีสำนึกรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติหน้าที่ (Accountability) ๕) ความเปิดเผยและจริงใจ (Openness) ๖) ความซื่อสัตย์ (Honesty) ๗) ความเป็นผู้นำ (Leadership) (คณะกรรมการจริยธรรมวุฒิสภา, ๒๕๕๓ : ๔)

๒. ปรัชญาในการพัฒนาจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภา

ในประเด็นนี้ สมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดเห็นว่ ปรัชญาในการพัฒนาจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภาจะ เกี่ยวเนื่องกับหลักคำสอนทางศาสนาเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งหลักธรรมที่สมาชิกวุฒิสภาเห็นตรงกันว่าควรมี นั้นคือ หลักเบญจศีล ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า

“การใช้หลักการของศาสนาเข้าสู่กระบวนการ พัฒนา โดยต้องเน้นในเชิงปฏิบัติเพื่อให้ได้รับผลเป็น รูปธรรมด้วยตนเองที่สามารถพิสูจน์ได้ถึงประโยชน์ที่ได้รับในชีวิตประจำวัน”

“ถ้าทุกคนมีศีล ๕ จะไม่ต้องไปพัฒนาอะไรอีก ในการเป็นมนุษย์ทั่วไป”

นอกเหนือจากการปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนา แล้ว สมาชิกวุฒิสภายังเห็นสอดคล้องกันว่า สมาชิก วุฒิสภาต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับของ ทางราชการอย่างเคร่งครัดด้วย ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า

“สมาชิกวุฒิสภาเป็นตัวแทนของประชาชนในฐานะ ที่เข้ามาเป็นนักการเมืองโดยการเลือกตั้งจากประชาชน และการแต่งตั้งจากราชการ ฉะนั้นจึงมีฐานะเป็นผู้รับ ใช้ประชาชนและราชการ ไม่ใช่คิดว่าเป็นนายของ ประชาชน ดังนั้น ประชาชนคงต้องการนักการเมือง ที่ซื่อสัตย์สุจริต เมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ยึดมั่นในกฎศีลธรรม กฎหมาย กฎข้อบังคับต่างๆ และ เป็นที่พึ่งของประชาชนได้”

๓. เป้าหมายและจุดมุ่งหมายของการพัฒนาจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภา

ในประเด็นนี้เกี่ยวกับเป้าหมายและจุดมุ่งหมายของ

การพัฒนาจริยธรรมนั้น สมาชิกวุฒิสภาแต่ละท่านให้ ทศนะที่แตกต่างกันไป กระนั้นก็ตาม จุดมุ่งหมายของ การพัฒนาจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภาประการหนึ่ง ที่สมาชิกวุฒิสภาส่วนใหญ่เห็นร่วมกันคือ “เพื่อ ประชาชน”

“จุดมุ่งหมายของการพัฒนาจริยธรรมสมาชิก วุฒิสภาเพื่อให้สมาชิกวุฒิสภาเป็นนักการเมืองที่ดี มีความยุติธรรม มีคุณธรรมเป็นที่พึ่งของประชาชน”

“เพื่อให้เป็นนักการเมืองที่เป็นที่พึ่งของประชาชน ได้อย่างแท้จริง”

“เพื่อให้ได้สมาชิกวุฒิสภาที่เหมาะสมกับการเป็น นักการเมืองที่เลือกตั้งจากประชาชนที่เพียบพร้อม ไปด้วยคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ ความสำนึกในหน้าที่และจนเป็นที่เคารพศรัทธาและน่า เชื่อถือของประชาชน”

สมาชิกวุฒิสภาบางท่านที่นับถือศาสนาพุทธ ได้เสนอแนะวิธีการพัฒนาจริยธรรมโดยอิงหลักคำสอน ทางพระพุทธศาสนาด้วย เช่นความเห็นที่ว่า

“เพื่อรักษาความสงบสุขให้แก่ตัวเองและสังคม โดย ปฏิบัติตามคุณธรรมทางศาสนาต่างๆ ที่ตนนับถืออย่าง เคร่งครัด สำหรับในทางพระพุทธศาสนาให้ผู้นับถือ ปฏิบัติตามหลักธรรมที่สำคัญดังนี้ เบญจศีล-เบญจ ธรรม พรหมวิหารธรรม และอคติ ๔ ถ้าตั้งตนอยู่ใน คุณธรรมเหล่านี้ ย่อมเจริญรุ่งเรืองในการเป็น นักการเมือง”

นอกจากนี้สมาชิกวุฒิสภาบางท่านยังมีทัศนะ เพิ่มเติมว่า ต้องการให้สมาชิกวุฒิสภาเป็นตัวนำ ในการ เปลี่ยนแปลงในทุกพื้นที่ที่ตนได้รับการเลือกตั้งมา รวมไปถึงส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่และพัฒนาประเทศ ด้วย

ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภา

ในประเด็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคสำหรับการพัฒนาจริยธรรมสมาชิกวุฒิสภาที่สำคัญ ผู้วิจัยพบว่า สมาชิกวุฒิสภามีทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคสำหรับการพัฒนาจริยธรรมแตกต่างกันออกไป เช่น งบประมาณที่ได้รับจัดสรรเพื่อรณรงค์จริยธรรมที่ได้รับน้อยเกินไป อีกทั้งขาดบุคลากรในด้านการปลูกฝังและถ่ายทอดจริยธรรมที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน นอกจากนี้แล้ววุฒิสภาได้ให้ทัศนคติว่า เนื้อหาข้อบังคับทางจริยธรรมที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีมาก กล่าวคือ มีลักษณะซ้ำซ้อน ทำให้สมาชิกวุฒิสภาไม่ทราบว่า จะยึดถือตัวบทใดเป็นมาตรฐานในวิชาชีพ

“ข้อบังคับจริยธรรมมีมากจนบางครั้ง จำไม่หมด การใช้บทลงโทษและการพิจารณาความดีความชอบ อีกทั้งเนื้อหาของประมวลจริยธรรมมีลักษณะเป็นนามธรรมเกินไป ตลอดจนการนำประมวลจริยธรรมมาบังคับใช้นั้นขาดการรณรงค์ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์”

ปัญหาเรื่องข้อบังคับทางจริยธรรมยังขาดเนื้อหาและยังไม่เหมาะสมกับคุณธรรมหลักที่สมาชิกวุฒิสภาไทยควรมี ก็เป็นอีกประเด็นสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานพัฒนาจริยธรรมสมาชิกวุฒิสภาเช่นเดียวกัน ซึ่งปัญหานี้เป็นการมองว่าเป็นปัญหาในเชิงวัฒนธรรมทางการเมืองและวัฒนธรรมของสังคมที่มีลักษณะอุปถัมภ์

“การทุจริตเกิดจากกระแสบริโภคนิยมขณะที่โครงสร้างของสังคมไทยยังเป็นระบบอุปถัมภ์มีการ

วิ่งเต้นให้ผู้มีอำนาจเอื้อผลประโยชน์และข้อบังคับทางจริยธรรมยังไม่เหมาะสมพอ”

โดยสมาชิกวุฒิสภาเสนอความเห็นว่าคุณธรรมการจริยธรรมวุฒิสภาควรประสานกับคณะกรรมการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรมวุฒิสภา เพื่อทำวิจัยเรื่อง มาตรฐานความประพฤติและจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภาที่สมาชิกวุฒิสภาและประชาชนต้องการ

นอกจากนี้สมาชิกวุฒิสภาเสนอและเรียกร้องให้องค์กรอิสระที่มีอำนาจตรวจสอบภาครัฐทำหน้าที่ในการสอบสวนข้อเท็จจริงอย่างเข้มแข็งและเที่ยงธรรม โดยปราศจากแรงกดดันทางการเมือง

“แนวการตัดสินใจวินิจฉัยของแต่ละคนนั้นจะต้องยืนอยู่บนหลักพื้นฐานของความเที่ยงธรรม ความยุติธรรม พยานหลักฐาน และต้องไม่อยู่ภายใต้สภาพการณ์กดดันใด ๆ ทั้งสิ้น...บ้านเมืองไทยในปัจจุบัน บางครั้งสังคมได้พิพากษาไปก่อนแล้วว่านาย ก. ผิด นาย ข. ไม่ผิด พิพากษาไปตามความรู้สึก แต่องค์กรที่มีหน้าที่ในการตรวจสอบคือส่วนหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมนั้นจะยึดหลักของความรู้สึกไม่ได้และต้องไม่มีอคติและจะต้องกล้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง”

มากไปกว่านั้น สมาชิกวุฒิสภายังเห็นว่า การที่ประชาชนเพิกเฉยต่อการทุจริตยังเป็นอุปสรรคสำคัญในการแก้ไขปัญหาทางจริยธรรม ต้องสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนด้านการทุจริตทุกรูปแบบ ทั้งยังต้องสร้างเครือข่ายประชาชนทำหน้าที่ตรวจสอบการทุจริตของข้าราชการการเมือง

สมาชิกวุฒิสภาอีกท่านหนึ่งเห็นว่า การแก้ปัญหาจริยธรรม โดยเฉพาะการทุจริตนั้น ต้องเริ่มจากการเปลี่ยนทัศนคติของสังคมและจัดเงื่อนไขในการทุจริต พร้อมทั้งสร้างความโปร่งใสในการทำงานของภาครัฐ

โดยเปิดให้มืองค์กรภาคประชาชนในการตรวจสอบ เช่น การมีนักธุรกิจบางส่วนทำการติดสินบน นักการเมืองเพื่อความได้เปรียบในการทำธุรกิจ

ข้อเสนอที่สมาชิกรัฐสภาเสนอในการพัฒนาจริยธรรมนั้นมีลำดับขั้นตอนกล่าวคือ ให้หน่วยงานตรวจสอบกันเองก่อนแล้วจึงเสนอผู้ตรวจการแผ่นดิน เสนอรายงานต่อสภา และเสนอให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติถอดถอน เป็นขั้นสุดท้าย

“เมื่อมีรัฐธรรมนูญแล้ว ก็ต้องมีกลไกกำกับให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญด้วย กลไกแรกคือให้หน่วยงานตรวจสอบกันเองก่อน ซึ่งหากภายในหน่วยงานตรวจสอบกันก่อนแล้วยังไม่เป็นผลจึงให้ผู้ตรวจการฯ แต่ถ้าวผู้ตรวจการฯ ไม่เป็นผลก็ให้รายงานต่อสภาและถ้าร้ายแรงก็ส่งให้ ป.ป.ช. ถอดถอน แต่ถ้ายังไม่เป็นผลอีกก็ให้เปิดการไต่สวนสาธารณะ”

ดังนั้น การควบคุมจริยธรรมนั้นควรรวมถึงการพัฒนาวิถีทางเข้าสู่อำนาจของนักการเมืองด้วยการเลือกตั้ง จุดนี้ทำให้หานักการเมืองที่ไม่ซื่อสัตย์เข้ามาในสภาได้ยากและการใช้อำนาจของนักการเมืองด้วย จึงเสนอให้มีการถ่วงดุล ตรวจสอบจากองค์กรอิสระ สื่อมวลชนและประชาชน โดยเฉพาะการใช้อำนาจรัฐแทรกแซงแต่งตั้งโยกย้ายตำแหน่งในหน่วยงานต่างๆ และการทุจริตทางนโยบาย

สำหรับการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ทำผิดจริยธรรมนั้น ก็มีปัญหาคือ ตามการถอดถอนที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ทำได้ยาก เพราะต้องใช้เสียงของสมาชิกรัฐสภาถึง ๓ ใน ๕ ทำให้ที่ผ่านมาวุฒิสภาไม่เคยถอดถอนใครได้สำเร็จ ซึ่งมีความเห็นต่างจากผู้ร่างรัฐธรรมนูญว่า การใช้เสียงถอดถอนน้อยกว่า ๓ ใน ๕ จะเป็นการกลั่นแกล้งทางการเมือง โดยเสนอ

ให้ลดคะแนนเสียงที่ใช้ในการถอดถอน ในขณะเดียวกันที่มาของสมาชิกรัฐสภาที่มีปัญหาทำให้เสียงแตก ดังนั้นการถอดถอนผ่านสมาชิกรัฐสภาที่ทำได้ยาก ทำให้กระบวนการไต่สวนและชี้มูลความผิดสูญเปล่า และความพยายามในการแก้ไขปัญหายังไม่มีความหมาย

ในแง่ตำแหน่งอำนาจหน้าที่ สมาชิกรัฐสภาหลายท่านมองว่า ทั้งสมาชิกรัฐสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นมีความประพฤติทางจริยธรรมที่ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากล้วนมีพฤติกรรมต่างๆ ในสภาที่ไม่เหมาะสม ดังนั้นแทนที่จะแก้ไขรัฐธรรมนูญควรแก้ปัญหาที่สังคมให้มีจิตสำนึกเรื่องจริยธรรมแทน โดยเฉพาะการยอมรับของประชาชนต่อปัญหาการทุจริตและการแก้ปัญหาต้องปลูกฝังค่านิยมสร้างทัศนคติที่ดีแก่คนรุ่นใหม่โดยสร้างคนรุ่นใหม่ขึ้นมาแทนที่คนรุ่นเก่าที่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมทางจริยธรรม

จากข้อมูลข้างต้นจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะเห็นได้ว่าการพัฒนาจริยธรรมของวุฒิสภาไทยไม่ได้ผล ในทางปฏิบัติมากนักเนื่องจากเหตุผลที่สรุปได้ ๒ ประการ พร้อมแนวคิดและวิถีทางแก้ไข ดังนี้

ประการแรก ขาดการปลูกฝังและการถ่ายทอดทางจริยธรรมที่ยังไม่เพียงพอ ทั้งนี้กระบวนการปลูกฝังค่านิยมทางจริยธรรมไม่จำเป็นต้องทำในช่วงวัยเด็กเสมอไปแต่กระบวนการปลูกฝังค่านิยมและถ่ายทอดทางจริยธรรมแก่สมาชิกรัฐสภานั้นสามารถทำได้ตลอดช่วงชีวิต เช่น การปลูกฝังผ่านการณรงค์ การศึกษาดูงาน องค์กรต้นแบบทางจริยธรรม การอบรมให้ความรู้เชิงจริยธรรม

ประการที่สอง ข้อบังคับหรือประมวลจริยธรรมที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันมีความเป็นนามธรรม ซ้ำซ้อนและไม่มีความเหมาะสมกับภูมิหลังของสมาชิกรัฐสภาไทยมาก

นัก ในข้อนี้แนวทางแก้ไขประการหนึ่งคือ การแก้ไขประมวลจริยธรรมให้มีความเหมาะสม เข้าใจง่ายและมีลักษณะเฉพาะเข้ากับภูมิหลังประวัติของสมาชิกวุฒิสภาแต่ละคน ทั้งนี้การจัดทำประมวลจริยธรรมทุกครั้งจำเป็นต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรวุฒิสภาเองควรมีส่วนเข้าไปแก้ไขปัญหารื่องนี้อย่างจริงจัง โดยแนวทางในการจัดทำประมวลจริยธรรมควรมี ๔ ประการ คือ

- ๑) มีบุคคลภายนอกเข้ามาทำหน้าที่กลั่นกรองการกำหนดแนวทางดังกล่าว
- ๒) การกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาต้องลงลายมือชื่อเพื่อรับทราบสาระสำคัญต่างๆ ของประมวลจริยธรรมในครั้งแรกของการรายงานตัว หรือการประชุมครั้งแรก
- ๓) แนวทางการปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมควรเปลี่ยนแปลงได้บ่อย เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการปฏิบัติ แต่ในการเปลี่ยนแปลงทุกครั้งต้องขอความเห็นชอบจากที่ประชุมวุฒิสภา
- ๔) หากมีการเปลี่ยนแปลงในรายการทรัพย์สินขณะดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาแม้จะไม่ต้องแจ้งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวต่อคณะกรรมการป.ป.ช. แต่ควรมีการกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาต้องแจ้งการเปลี่ยนแปลงรายการทรัพย์สินต่อคณะกรรมการจริยธรรมวุฒิสภา โดยการแถลงทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นขณะดำรงตำแหน่ง

ไตร่ตรองผลการวิเคราะห์: ข้อเสนอแนะต่อแนวทาง และมาตรการในการพัฒนา และแก้ไขปัญหาจริยธรรม ของสมาชิกวุฒิสภา

เมื่อพิจารณาไตร่ตรองผลการวิเคราะห์ ข้อค้นพบและข้อเสนอแนะในการพัฒนาจริยธรรมจากทัศนะของสมาชิกวุฒิสภาผู้ให้ข้อมูลที่เสนอมานั้นในบทความนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า วิธีการต่างๆ ที่วุฒิสภาได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาจริยธรรมและการกำหนดวางแผนการดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาจริยธรรมให้แก่สมาชิกวุฒิสภานั้นเป็นแก้ไขและพัฒนาที่ตรงจุด แต่ทั้งนี้อาจไม่เห็นถึงผลลัพธ์และผลผลิต (output and outcome) ที่ชัดเจน จำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาในการประเมินผลที่ได้ว่าได้ผลหรือตรงประเด็นหรือไม่ เนื่องจากเหตุผล ๒ ประการ ประการแรก เมื่อมีข่าวการทำผิดจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภาในสื่อหรือกรณีเมื่อมีเรื่องร้องเรียนทางจริยธรรมเกิดขึ้น วุฒิสภาก็มีการดำเนินการตามกระบวนการตามขั้นตอน เช่น การพิจารณาไต่สวนความจริงตามที่ปรากฏในหนังสือร้องเรียนหรือความจริงในข่าวก่อนว่าเป็นอย่างไร ซึ่งวิธีการนี้ต้องอาศัยระยะเวลาอย่างมากเนื่องจากต้องมีการรวบรวมหลักฐานเชิงพหุติกรรมที่เป็นการฝ่าฝืนข้อบังคับทางจริยธรรมจึงจะไต่สวนได้ ประการที่สอง เรื่องการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจริยธรรมนั้นเป็นประเด็นที่ละเอียดอ่อนและอาจก่อให้เกิดความเสื่อมเสียต่อองค์กรวุฒิสภาได้จึงจำเป็นต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมทั้งต่อตัวผู้ประพฤติผิดจริยธรรมและองค์กรวุฒิสภาเอง

จากที่กล่าวมานี้ หากต้องการให้เกิดวิธีการแก้ไข ปัญหาจริยธรรมที่ได้ผลดี ผู้วิจัยเห็นว่าข้อเสนอแนะ ต่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาจริยธรรมที่ได้จากการวิจัยนี้ต่อไปนี้น่าจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการ ดำเนินงานเรื่องจริยธรรมวุฒิสภาไม่มากนักน้อย ซึ่งพบว่า มีข้อเสนอแนะหลายประเด็นมีการดำเนินงานในการ แก้ไขปัญหาและส่งเสริมจริยธรรมให้เกิดเป็นรูปธรรม อยู่แล้วในองค์การวุฒิสภา

- ควรที่จะทำให้ประเด็นเรื่องคุณธรรมจริยธรรม ของนักการเมืองเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง และเป็นประเด็นสาธารณะ โดยเปิดโอกาสให้ นักการเมืองและภาคประชาชนต่างๆ ได้ร่วมกัน เสนอความเห็นอย่างเต็มที่ว่า การควบคุม คุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมือง รวมถึงวุฒิสภา ให้มีประสิทธิภาพ ควรจะอย่างไร ดังนั้น ในการดำเนินการควบคุม ไปด้วยการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนใน เรื่องความสำคัญของจริยธรรมแล้ว ควรได้มีการ จัดเวทีสัมมนาในเรื่องจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้แนวคิดดังกล่าวเป็นประเด็นหลักหรือ แนวคิดหลักที่สังคมต้องให้ความสำคัญ
- ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับว่าด้วยประมวล จริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภาและกรรมาธิการ พ.ศ. ๒๕๕๓ เพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรมและ สอดคล้องกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ทั้งนี้ ควรมีการกำหนดเพิ่มเติม มาตรฐานความ ประพฤติและจริยธรรมของวุฒิสภาเพื่อเป็นไป ตามหลักการและค่านิยมหลักของสมาชิกวุฒิสภา และในการจัดทำมาตรฐานความประพฤติและ จริยธรรมนั้นควรได้มีการประมวลความคิดเห็น จากภาคประชาชนด้วย ซึ่งในขณะที่เขียน บทความนี้ วุฒิสภากำลังดำเนินการแก้ไข

ปรับปรุง ยกเลิก รวมทั้งเพิ่มเติมเนื้อหาสาระใน เรื่องนี้เพื่อออกข้อบังคับว่าด้วยประมวลจริยธรรม ของสมาชิกวุฒิสภาฉบับใหม่

- ควรมีการจัดทำแนวทางของการปฏิบัติตาม ประมวลจริยธรรมเพิ่มเติม เพื่อเป็นแนวทางใน การปฏิบัติของสมาชิกวุฒิสภาให้พึงระวังใน ประเด็นที่หมิ่นเหม่ต่อการละเมิดจริยธรรม เช่น การอภิปราย การยื่นญัตติ การยื่นกระทู้ถาม ที่ตนมีส่วนเกี่ยวข้อง ตลอดจนการพิจารณาร่าง พระราชบัญญัติต่างๆ ซึ่งตนเองเป็นผู้มีส่วนได้ เสีย อันอาจก่อให้เกิดการขัดกันของผลประโยชน์ นอกจากนี้ ยังก่อให้เกิดความเข้าใจในการปฏิบัติ ที่ตรงกัน การบัญญัติข้อบังคับว่าด้วยประมวล จริยธรรมอย่างกว้างๆ นั้น ก่อให้เกิดข้อถกเถียง และการตีความที่แตกต่างกัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการบังคับใช้ข้อบังคับว่าด้วยประมวล จริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภา
- ควรมีการประชาสัมพันธ์ รมรณรงค์ให้สมาชิก วุฒิสภาได้รับทราบ ทำความเข้าใจในเรื่องที่มา เหตุผล ความจำเป็น วัตถุประสงค์ เนื้อหา และ ประโยชน์ที่จะได้รับจากการปฏิบัติตามข้อบังคับ ว่าด้วยประมวลจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภาและ กรรมาธิการ
- ควรมีการยกย่องสมาชิกวุฒิสภาที่ประพฤติ ปฏิบัติชอบ มุ่งมั่นในจริยธรรม โดยเฉพาะได้รับ คำชมเชยและได้รับรางวัลจากองค์กรและเพื่อน ร่วมงาน เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่คนอื่น และ เป็นการสร้างขวัญ กำลังใจให้แก่ผู้ทำความดี โดย ในเรื่องนี้ได้มีการมอบโล่รางวัลเชิดชูเกียรติ ให้แก่สมาชิกวุฒิสภาในด้านต่างๆ ๔ ด้านคือ การ เข้าประชุมวุฒิสภาอย่างสม่ำเสมอ การกลั่นกรอง กฎหมาย การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน

และการมีส่วนร่วมในคณะกรรมการมาธิการสามัญประจำวุฒิสภา

- ควรจะมีวิธีการพัฒนาจริยธรรมสำหรับหน่วยงานของวุฒิสภาที่ชัดเจน มีความเหมาะสม เพื่อให้ทันต่อสภาพแวดล้อมทางการเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาทั้งทางแนวความคิด ค่านิยม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น จึงควรจะมีวิธีการใหม่ๆ ในการพัฒนาจริยธรรมอยู่เสมอ
- ควรสร้างมาตรฐานทางคุณธรรม จริยธรรมขององค์กรเพื่อเป็นค่านิยมใหม่ขึ้นในหน่วยงาน โดยการถือปฏิบัติร่วมกัน เน้นการเพิ่มคุณค่าทางจิตใจให้สูงยิ่งขึ้น ด้วยความรับผิดชอบต่อหน้าที่ การเสียสละ อุทิศตนเพื่อส่วนรวมสอดคล้องตามปณิธานหลัก ๗ ประการของวุฒิสภา

สรุป

สภาพแวดล้อมทางการเมืองและการปฏิรูปทางการเมืองมีความสำคัญต่อการพัฒนาจริยธรรมของวุฒิสภาให้แก่สมาชิกวุฒิสภาเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากได้มีการจัดทำประมวลจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภาเพื่อควบคุมจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตาม ประมวลจริยธรรมนี้ก็มีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้หลายประการ โดยสมาชิกวุฒิสภาหลายท่านต่างเห็นพ้องกันว่ามีความปัญหา และสามารถแก้ไขด้วยแนวทางต่างๆ ได้ ซึ่งสรุปเป็นข้อค้นพบจากการวิจัยในครั้งนี้ ๒ ประการคือ

ประการแรก การศึกษาการพัฒนาจริยธรรมของสมาชิกวุฒิสภาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั้นทำให้พบว่า ข้อบังคับว่าด้วยประมวลจริยธรรมสมาชิกวุฒิสภาและกรรมการ พ.ศ. ๒๕๕๓ นั้นระบุไว้ว่าสมาชิกวุฒิสภานั้นต้องเป็นกลางและมีอคติเข้าข้างฝ่ายใดไม่ได้

เนื่องจากมีอำนาจและหน้าที่ในการเป็นผู้เลือกตั้งองค์กรอิสระทั้งหลาย ซึ่งจากการให้อำนาจสมาชิกวุฒิสภาเลือกองค์กรอิสระนั้นจึงส่งผลต่อการตรวจสอบวุฒิสภามากขึ้นกว่าในอดีต ดังนั้นผู้ที่จะเป็นวุฒิสภาหลังจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นต้นมา ต้องเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมสูงกว่าในอดีตอย่างมาก เนื่องจากเป็นสภาที่ทำหน้าที่แต่งตั้งองค์กรอิสระเพื่อไปตรวจสอบและคานอำนาจนักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้ง เช่น ฝ่ายบริหาร และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ประการที่สอง แม้ว่าในข้อบังคับว่าด้วยประมวลจริยธรรมสมาชิกวุฒิสภาและกรรมการ พ.ศ. ๒๕๕๓ จะระบุให้มีคณะกรรมการจริยธรรมวุฒิสภาในการควบคุมจริยธรรมสมาชิกวุฒิสภา และพบว่ามีหลายกรณีที่สมาชิกวุฒิสภาฝ่าฝืนและละเมิดจริยธรรมที่กำหนด จึงมีการยื่นเรื่องให้คณะกรรมการจริยธรรมวุฒิสภาตรวจสอบ แต่คณะกรรมการจริยธรรมกลับไม่มีบทบาทในการดำเนินการลงโทษสมาชิกวุฒิสภาที่ทำให้ผิดจริยธรรมได้อย่างจริงจังเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากการตรวจสอบจริยธรรมของวุฒิสภานั้นขึ้นอยู่กับกระบวนการที่วุฒิสภาแต่งตั้งคณะกรรมการจริยธรรมด้วย ในบางกรณีคณะกรรมการจริยธรรมวุฒิสภาก็ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มที่และเต็มกำลังความสามารถ เนื่องจากพยายามประนีประนอมความขัดแย้งภายในวุฒิสภาด้วยตนเอง ดังนั้น วุฒิสภาจึงมีกระบวนการพัฒนาจริยธรรมวุฒิสภาในลักษณะที่ไม่ใช่การควบคุมแต่เป็นการพัฒนาจริยธรรมโดยการฝึกทักษะ อบรม ร่วมกิจกรรมจากเพื่อนร่วมวิชาชีพ และใช้กลไกจากองค์กรวุฒิสภาเองเข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาจริยธรรมในลักษณะต่างๆ เช่น การจัดกิจกรรมพัฒนาพฤติกรรม การเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมผ่านช่องทางต่างๆ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

คณะกรรมการจริยธรรมวุฒิสภา. ๒๕๕๓. สรุปแนวทางการดำเนินงานเชิงรุกด้านการประชาสัมพันธ์ของคณะกรรมการจริยธรรมวุฒิสภา. กรุงเทพมหานคร : สำนักเลขาธิการวุฒิสภา.

_____. ๒๕๕๔. พัฒนาการด้านจริยธรรมของวุฒิสภาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร : สำนักเลขาธิการวุฒิสภา.

_____. ๒๕๕๕. รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการจริยธรรมวุฒิสภา (ตั้งแต่ วันที่ ๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ - ๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๕). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

_____. ๒๕๕๖. แผนปฏิบัติงานของคณะกรรมการจริยธรรมวุฒิสภา. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

นิยม รัฐอมฤต และคนอื่นๆ. ๒๕๕๒. จรรยาบรรณสำหรับสมาชิกวุฒิสภา : การศึกษาเปรียบเทียบ. นนทบุรี : สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า.

“ปธ.กก.จริยธรรมวุฒิสภา ตั้งธง ๑๘ ต.ค. ทหารือฟัน ศรีสุข,” พิมพ์ไทย. (๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๔) : ๒.

“ศาลธรณ. พิพากษา ๑๐ ส.ว.,” สยามรัฐ. (๓๐ มีนาคม ๒๕๕๔) : ๕.

“ส.ว.ที่เพรียกหาหมโนธรรม-สปีริต ล้วนแต่จอมปลอม,” ผู้จัดการรายวัน. (๒๘ มีนาคม ๒๕๕๔) : ๙.

เว็บไซต์

ทีมข่าวการเมือง. “หลายก๊กป่วน “สภาสูง” แย่งเก้าอี้ประธานวุฒิสภา,” [ออนไลน์]. ๒๕๕๕. ผู้จัดการออนไลน์. แหล่งที่มา: <http://www.manager.co.th/Politics/ViewNews.aspx?> [๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๕]

สัมภาษณ์

โกวิท ภัคดีภูมิ. สมาชิกวุฒิสภา. สัมภาษณ์, ๓ เมษายน ๒๕๕๕.

คำณูณ สิทธิสมาน. สมาชิกวุฒิสภา. สัมภาษณ์, ๔ เมษายน ๒๕๕๕.

จรงค์ จุฑานนท์. สมาชิกวุฒิสภา. สัมภาษณ์, ๔ เมษายน ๒๕๕๕.

จิตต์ มุกดาธนนพงศ์. สมาชิกวุฒิสภา. สัมภาษณ์, ๒ เมษายน ๒๕๕๕.

ธีระ สุวรรณกุล. สมาชิกวุฒิสภา. สัมภาษณ์, ๒ เมษายน ๒๕๕๕.

นิลวรรณ เพชรระบูรณิน. สมาชิกวุฒิสภา. สัมภาษณ์, ๔ เมษายน ๒๕๕๕.

- ประสงค์ นุรักษ์. สมาชิกวุฒิสภา. สัมภาษณ์, ๒ เมษายน ๒๕๕๕.
- ปรียพรรณ ศรีวัช. สมาชิกวุฒิสภา. สัมภาษณ์, ๒ เมษายน ๒๕๕๕.
- พิสิฐ เกตุผาสุก. สมาชิกวุฒิสภา. สัมภาษณ์, ๒ เมษายน ๒๕๕๕.
- ไพบุลย์ ชำศิริพงษ์. สมาชิกวุฒิสภา. สัมภาษณ์, ๓ เมษายน ๒๕๕๕.
- มานิช ไกรวงศ์. สมาชิกวุฒิสภา. สัมภาษณ์, ๔ เมษายน ๒๕๕๕.
- ยุทธนา ยุพฤทธิ์. สมาชิกวุฒิสภา. สัมภาษณ์, ๓ เมษายน ๒๕๕๕.
- รัชกฤต กาญจนวัฒน์. สมาชิกวุฒิสภา. สัมภาษณ์, ๒ เมษายน ๒๕๕๕.
- วรวิทย์ บารุ. สมาชิกวุฒิสภา. สัมภาษณ์, ๓ เมษายน ๒๕๕๕.
- วันชัย สอนศิริ. สมาชิกวุฒิสภา. สัมภาษณ์, ๓ เมษายน ๒๕๕๕.
- สุธรรม พันธุ์ศักดิ์. สมาชิกวุฒิสภา. สัมภาษณ์, ๓ เมษายน ๒๕๕๕.